

hető veszteségét, mint nem csupán távoli lehetőséget számításba vette.

Ezt a gyakorlatot kétségtelenül helytelennek s nem kívánatosnak tartjuk. Ez a gyakorlat súlyosabb kötelességet ró a hitelezőre hitelező társa irányában, mint az adósra hitelezője irányában. Helyesebben a hitelezőre hárítja azt a nyilatkozási kötelezettséget, amely az adóst terhelné. Továbbá olyan állandó szemmeltartási, beavatkozási kötelezettséget ró a biztosítékot nyert hitelezőre, amit nem indokolnak az egyébként mértéken túl nyert biztosítékai sem. Végül pedig olyan rizikóviselést rak a hitelező bank vállaira, amelyet az viselni nem tud, mert az esetek legtöbbszörében nem a biztosítékszerzés időpontjában, hanem egy jóval későbbi időpontban válik nyilvánvalóvá, hogy a biztosítékok túlzottak és átláthatatlanok voltak.

IV. Az elmondottak azt a következtetést engedik, hogy a német gyakorlat ingoványos talajon jár, amikor a hitelezőnek hitelező elleni fent vázolt kártérítési igényét kifejleszti. A mi gyakorlatunknak egyelőre nincs oka, hogy ezt a gyakorlatot kövesse.

Dr. Huppert Leo.

Telepítés.

Magánjogi rendszerünk viharzaggatta sáncai előtt ismét földbirtokpolitikai törekvések gyülekeznek. Bár e pillanatban fehér zászlót lengetve, a magántulajdoni jog teljes tiszteletben tartásának vezérigéjével kérnek is bebocsátást, nem csoda, hogy az imént lezajlott földreform tapasztalatai után minden meggyőződéses magánjogász aggódva és bizalmatlankodva fogadja felvonulásukat.

A földreform hiábavaló erőpazarlásnak bizonyult. Feladatát meg nem oldotta. A magántulajdoni jogrend biztonságában megrendített hitet, az életképes mezőgazdasági üzemegek megbontásából származó gazdasági kárt, a megfogatkozott munkalehetőségek okozta szociális bajokat nem kárpótolta és nem ellensúlyozta a földhözjuttatás nyomán támadó új élet, gazdasági virágzás és társadalmi értékű megelőgedés, ellenkezőleg a természet rendje szerint egymásra utalt agrár osztályok nagy izgalmakkal, sok áldozattal járó mesterségesen megszervezett összecsapásából egyik oldalon a megítélt, de be nem hajtható megváltási ár követelésekre, másik oldalon az életképtelen, agyonterhelt törpe birtokok megfizethetetlen tartozásaira támaszkodó általános békétlenség, kielégítetlenség és elkeseredés maradt vissza.

Aki a földdel és a föld népével érintkezésben áll, érezte és tudta, hogy a meddő földreform után új földbirtokpolitikai

igények fognak jelentkezni és a maguk idejében meg is valószínűsülni s ez a tudat mint gond és bizonytalanság évek óta felhősödik a magántulajdon ege fölött.

Most az elmúlt hetek folyamán ez az új földbirtokpolitikai igény, a telepítés azonnali megindítása iránti követelés alakjában figyeleméltó intenzitással már-már konkretizálódva, mintegy a kormányzati politika irányvonalába helyezkedve, s magának sürgős jogi megtestesítést igényelve, lépett előtérbe a Magyar Gazdaszövetség által a telepítés kérdésében rendezett s Albrecht kir. herceg, Czettler Jenő és Mayer János vezetése alatt az él felé haladó nemzedék legjobb erőinek tekintélyes részét reprezentáló országos értekezlet keretében és annak politikai és sajtóviszhangjában.

Azt hiszem, hogy a korszerű földbirtokpolitikai követeléseknek a telepítés alakzatában való koncentrációja bizonyos megnyugtatóra alkalmas, mert a lelketlen, csak hirtelen elérhető rövid politikai hatások kiváltását célzó ingatlaneldarabolás helyett egy a magántulajdoni jogrendszer kereteibe feltétlenül szervezsen beilleszthető, olyan földbirtokpolitikai feladatot tűz maga elé, mely a céltudatosan megválogatott telepes anyagot nemzeti, gazdasági, szociális és közjóléti igényeknek megfelelő telepeken, előzetesen megteremtendő pénzügyi bázison, megélhetési feltételek közé helyezve, megszervezve, tovább irányítva és támogatva vezeti a boldogulás felé és mert egy komoly telepítési program nem tűri az elhamarkodott, elkönnyelműsködött, a jövőendő esetleg kedvező eventualitására támaszkodó, bizonytalanságba ugró kedeményezéseket, tervszerűséget, kidolgozott és megépített kiindulási bázisokat igényel, inkább kevesebbet végez, de azt jól végzi, — ami pedig máris egy jobb belátás hajnalhasadása az elmúlt 15 esztendő gyakorlatával szemben.

Vitás lehet, hogy a telepítés kérdésének ezidőszertinti felvetése általában alkalmas-e akkor, amikor minden illetékes tényező az ájult hitelélet pulzusának megindításán fáradozik s amikor egy újabb földbirtokpolitikai eszme időszerűségének már komoly feltételezése is, az abból a magántulajdonra háruló kockázat és bizonytalanság súlyánál fogva, a hitel újraélesztésének döntő akadálya lehet.

Ezzel szemben viszont a kérdés felvetői azt hangoztatják, hogy a mai mezőgazdasági válságnak vannak olyan momentumai, amelyek egy helyes és a magántulajdon respektálásán alapuló telepítési mozgalom utbaindítását egyenesen megkönnyítik. S kétségtelen, hogy a bőséges földkinálat, a felszaporodott és rendezésre váró adóhátrálékok, a mérhetetlenül eladósodott földbirtokok likvidálása keretében mutatkozó s csakis a kisgaz-

datársadalom felé forgatható földszerzési lehetőségek erre a felfogásra bizonyos alapot nyújtanak is. Erre nagyon jellemző Koós Zoltánnak, a Magyar Földhitelintézet vezérigazgatójának a gazdaszövetségi értekezleten, május 2-án tett azon kijelentése, mely szerint az ú. n. altruista földhitelintézetek az ő meggyőződése szerint szívesen ajánlanák fel a gazdaárverések során felvásárolt földbirtokanyagot egy komoly telepítési terv megindítására.

S azt sem lehet kétségbevonni, hogy az új földbirtokpolitikai mozgalom lehetőségének a köztudat küszöbe alatt tartása mint tisztázatlan, bizonytalan, politikai aknamunkára is használható matéria, több nyugtalanságnak lehet a kiindulópontja, mint a kérdés nyílt feltevése, lehetőségeinek, részleteinek és feltételeinek teljes világosság mellett való megvitatása.

Alapvető és életbevágóan fontos követelmény azonban, hogy az a fennen hirdetett elhatározás, mely a telepítési akciót feltétel nélkül a magántulajdoni jogrendszer keretébe kívánja helyezni, végleges és az utolsó részletekig és konzekvenciáig hatólag komoly legyen!

Ennek az elvnek ünnepélyes deklarálása volna szükséges már most az első pillanatban, amikor a telepítés megoldása a megvalósítás talán még távoli horizontján feltűnik. S hozzájárulhat ezen elvi alap fenntartás nélküli kinyilatkoztatásához minden legvérmesebb földreformer is, mert a telepítési akció csak normális mezőgazdasági életfeltételek között lesz tartósan továbbfejleszhető, normális viszonyok között pedig még nagyon hosszú ideig mindig lesz földkinálat a magyar piacon. Ebből a szempontból ugyanis nem szabad irányadónak venni az 1920—25 évi földforgalmi viszonyokat, amikor az infláció szédületében csak a földárak és különösen termékeik mutattak szinte automatikus átértékelődési erőt az aranyértékre vagy afőlé.

A telepítés nagy és szerteágazó anyagának rendszeres és kimerítő ismertetése ezuttal nem lehet feladat. Mindössze arra kívánom a figyelmet ráterelni, hogy a telepítés magánjogi értékű vonatkozásaival most már a jogásztársadalomnak is kötelessége nélkül foglalkoznia kell!

A Magyar Gazdaszövetség már említett országos értekezletén szerzett tapasztalatok ugyanis arra utalnak, hogy míg a kérdés nemzetpolitikai, gazdasági, pénzügyi, szociális és műszaki részei alapos és szakszerű előkészítésben részesültek, ugyanez nem mondható el az előmunkálatok jogi elemieről.

Már pedig a szakembereknek egészen téves felfogása az, amely a jogász feladatának csupán az általuk egybehordott anyag technikai megszerkesztését, jogszabály alakba való megformálását tekinti.

Amiképen a gyakorlatban, a lefolyt földreform vezető motívumai, az elméletileg kevésbé meglátott és elhanyagolt magánjogi szférában érvényesültek, a dolog természete szerint, így lesz ez, a most kialakuló földbirtokpolitika megvalósításakor is! Éppen ezért nagy hiba volna a probléma civiljogi elemeit lebecsülni.

A telepterületek megszerzése vagy oda koncentrálása, ahol telepítésre szükség van, a megszerzett földterületek ellenértékének megállapítása és megfizetése, a juttatás feltételeinek s az azzal járó kötelezettségeknek meghatározása, a telephely elvesztésének feltételei, a telep helyének megterhelhetetlenül és elidegeníthetetlenül a család részére való megtartása, a kisgazdaság, mint minimális gazdasági egység további elporlódása megakadályozásának, esetleg öröklési jogunk mélyéig ható problémája, eljárás és lebonyolító szervezet stb. stb. egytől-egyik hatalmas és életbevágó civiljogi érdekeket érintenek. Nem szabad megengednünk, hogy a politikai erők szárnyán esetleg váratlan gyorsasággal előtérbe kerülő kérdés, minket előkészületlenül érjen s arra szorítson, hogy egy törvényjavaslatban vagy törvénytervezetben már konkretizálódott politikai, érdekképviseleti vagy miniszteriális állásfoglalásnak legyünk természetlen kritikusi.

Az alábbiakban a folyamatban lévő telepítési ankét eddig felmerült anyagából csak példaképen említek fel és szólok hozzá néhány olyan részlethez, amely a magánjog nagy érdekességére utal.

A telepítéshez szükséges földterület megszerzésének az eszközei között szerepel például, bár kivételes és másképpen meg nem oldható esetekre korlátozva — a megváltási jog is! Esetleg csereföld ellenértékeléssel. Ez az elgondolás már alig fér bele a vezérelvképen hangoztatott magántulajdoni jogi keretbe. S ki fogadhatja bizalommal a történetek után a komoly ellenérték nyújtása iránti ígéreteket? Hányszor hallottuk ezt írott jogszabály alapján, bírói szájából deklarálva s ma hihetünk-e benne és hinni fog-e komolyságában az, aki földbirtokpolitikai úton még egyszer földhöz jut?! A megváltási ellenérték hitelezésére többé önként kínálkozó bizalom rendelkezésre nem áll!

S az ugyancsak földszerzési eszközként fenntartott állami elővásárlás mai rendszere is súlyos kifogás alá esik, mert még egy, a szerződő felek akaratát és az eladói jogokat feltétlenül respektáló, gyors és bürokratikus huza-vonától mentes megvalósítása esetén is, az állami elővásárlási jog fenntartása bénítólag hat a vételi kedvre s így az ingatlanforgalomra és ingatlanértékre, végeredményben a mezőgazdaság életképességére.

Viszont a földreform teremtetten törpe típusok életképtelenségének teljes beismerése mellett sem szerepel elég nyomatéko-

san a földszerzés lehetőségei között ezeknek a rosszul kezelt, olykor már elhagyott törpebirtok területeknek a telepítési célokra való tervszerű felhasználása.

Az adóföldek és az adósföldek megszerzése mint figyelemreméltó lehetőség szerepel az értekezlet javaslatai között az-

A törvénykezési illetékért való ügyvédi felelősség kérdéséhez.

Azáltal, hogy az ügyvédek az általuk képviselt felek által lerovandó törvénykezési illetékért elsősorban felelősek a kincstárral szemben, az ügyvédek valójában a kincstár inkasszánsai, behajtó közegei. Ennek ellenére az ügyvéd ezért a tevékenységéért és azért a rizikóért, hogy az illetéket, amit a mai viszonyok között legtöbbször saját zsebéből kell előlegeznie, nagyon sok esetben nem tudja visszakapni ügyfelétől, mégis az ügyvéd nem hogy előnyben részesül a kincstártól, hanem ellenkezőleg hátrányos helyzetbe jut. A kincstár ugyanis illetékkövetelését ha akár közvetlenül az ügyfélen, akár az ügyvéden hajtja be, e behajtásra a közadók kezelésére vonatkozó Hivatalos Összeállítás rendelkezései az irányadók, míg az ügyvéd, ha az ügyfél helyett megfizetett illetéket kénytelen ügyfelén behajtani, azt csak a polgári végrehajtás szabályai szerint teheti. A polgári végrehajtás szabályai pedig az adószra nézve kedvezőbbek, mint a K. K. H. Ö. rendelkezései.

Méltányos volna tehát, hogy az ügyvéd, ha kizárólag törvénykezési illetékkövetelést hajt be ügyfelén, akkor azt a K. K. H. Ö. rendelkezései szerint tehesse, függetlenül az illeték összegétől (25 P felett is) és pedig az adóbehajtási osztályok igénybevételeivel. Ez nemcsak annyiban jelentene könnyebbséget, hogy az ügyvédnek nem kellene még végrehajtási költséget ráfizetnie arra, hogy ő a kincstárnak előlegezte az illeték összegét, de azt az egyedül igazságos helyzetet is megteremtené, hogy az ügyvéd a behajtás lehetőségei tekintetében sem kerülne rosszabb helyzetbe, mint az eredetileg jogosított kincstár, illetve mint ahogyan a kincstár vele szemben van. A kincstár részére is előnyös volna egy ilyen rendezés, mert az ügyvédek fizetési készségét növelné. Különös megterhelést sem jelentene az adó és illetékvégrehajtások nagy száma mellett. Technikai akadályok elhárítása végett pedig úgy kellene szabályozni az ilyen végrehajtás lehetőségét, hogy arra az ügyvédnek csak akkor van joga, ha a bíróság már a marasztaló határozatban kimondja, hogy a marasztalási összeg, illetve annak bizonyos része (amely törvénykezési illetékből ered) a K. K. H. Ö. rendelkezései szerint végrehajtható.

Dr. Pályi Gyula.